

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Гришко Оксана Миколаївна

ORCID ID: 0000-0002-2579-0884

канд. юрид. наук, доцент, професорка кафедри теорії та історії права

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана», Україна

Сьогодні впорядкування відносин людини та держави в країнах, які обрали демократичний вектор розвитку, здійснюється в напрямку розширення правових можливостей особи з метою забезпечення її конституційних прав та свобод. В Україні, як у більшості інших державах світу, права людини та їх гарантії визначають не лише зміст, але й спрямованість діяльності держави, яка задекларувала утвердження й забезпечення прав і свобод людини її головним обов'язком. Юридична визначеність людини найвищою соціальною цінністю в Україні покладає обов'язок на державу забезпечити правовими засобами права і свободи людини в особі державних органів та посадових осіб, які здійснюють свої повноваження відповідно до норм чинного законодавства. На підтвердження цього суд конституційної юрисдикції у своєму рішенні встановив, що додержання конституційних принципів демократичної, соціальної і правової держави обумовлює здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин на засадах справедливості та розмірності з урахуванням обов'язку держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України [3], у тому числі, відповідно до вимог сучасності.

Сьогодні темпи розвитку цифрових технологій зумовлюють необхідність реалізації державної політики відповідно до сучасних вимог глобальної цифрової трансформації, що відбуваються у більшості державах світу. У правовому середовищі цифрова трансформація розглядається як процес інтеграції цифрових технологій з метою ефективного забезпечення впорядкування відносин людини та держави.

Цифровізація є потребою часу, що трансформує державні процеси з метою ефективної взаємодії людини та держави, оскільки права людини є правовими можливостями, які необхідні для її життєдіяльності щодо задоволення її матеріальних, фізичних та духовних потреб. Серед науковців поширеною є думка, що процес цифровізації у всьому світі розпочався в кінці 50-х рр. 20 ст., а з 2018 р. став доступнішим [1, с.108] для широкого загалу. На основі дослідження Digital 2022 Global Statshot встановлено, що у всьому світі на початку 2022 р. – понад 5 млрд людей користуються інтернетом (за останній рік їх загальна кількість зросла майже до 200 млн), а 5,32 млрд людей користуються мобільними телефонами (майже 67 % населення планети) [5].

В Україні станом на 1 лютого 2022 р. за даними Державної служби статистики України чисельність населення становила 41 130, 4 тис. осіб [2], а користувачами інтернету були 31,10 млн осіб (для порівняння у період з 2021 р. до 2022 р. кількість інтернет-користувачів в Україні зросла на 526 тис (+1,7 %)) [5], що на нашу думку, зумовлено удосконаленням правового регулювання процесів цифрової трансформації в Україні. На законодавчому рівні, в останні роки, прийнято низку нормативно-правових актів, що визначають засади забезпечення прав людини в умовах цифровізації та ґрунтуються на принципах орієнтованості на людині, доступності для суб'єктів звернень, адміністративного спрощення, захищеності

персональних даних, доступності інформації про надання адміністративних послуг тощо. Зокрема, Закон України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI, Закон України «Про електронні комунікації» від 16 грудня 2020 р. № 1089-IX, Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 р. № 1689-IX, Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р, Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р, Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137, Положення про Єдиний державний веб-портал цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 р. № 184, Національна стратегія у сфері прав людини затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р. затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р тощо. Втім й досі залишаються не вирішеними питання щодо забезпечення прав людини в умовах цифрової трансформації. Наприклад, відсутність доступу до телекомунікаційних послуг, недоступність цифрових гаджетів для певних категорій осіб, матеріально-технічної забезпечення, кваліфікованих спеціалістів, які надаватимуть підтримку особам тощо. На основі зазначеного дійшли висновку, що цифрова трансформація в Україні у різних сферах зазвичай визначається ефективністю заходів, що реалізуються у цьому напрямку. На взаємини людини та держави в умовах цифрової трансформації, на наше переконання, має вплив рівень цифрової грамотності громадян, оскільки такі відносини мають гарантувати права і законні інтереси особи, а також розвивати здібності останньої. Людський розвиток потребує пріоритетної уваги з боку держави, визначено у Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 2 червня 2021 р., що підтверджується результатами програми розвитку Організації Об'єднаних Націй у 2019 р., за якими Україна займала 74 позицію серед 189 країн з показником 0,779 індексу людського розвитку [4]. Тому вважаємо, що завданням держави має бути реалізація механізму забезпечення права людини на розвиток в умовах цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Воржакова Ю.П. & Хлебінська О.І. (2021) Сутність цифрової трансформації з різних позицій підприємців та науковців, (9), 107–111.
2. Демографічна ситуація у січні 2022 р. Вилучено з: <https://ukrstat.gov.ua>.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 49 народних депутатів України, 53 народних депутатів України і 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 4 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-11#Text>.
4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію людського розвитку"» від 2 червня 2021 р. №225/2021. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>.
5. DIGITAL 2022: UKRAINE. Вилучено з: Digital 2022: Ukraine – DataReportal – Global Digital Insights.